MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LINO FARRUGIA SACCO

Seduta tas-26 ta' Novembru, 2012

Citazzjoni Numru. 484/2008

George Spiteri
vs
Raymond Fava

Il-Qorti,

A. RIKORS:
Rat ir-rikors tar-rikorrent li permezz tieghu espona:

1. Illi fil-11 ta' April, 2006 ghall-habta ta' 7:50 a.m. fi Triq Alessandru, Birzebbugia, sehh incident stradali bejn vettura Volkswagen Bora numru ta' registrazzjoni HBB 162 misjuqa mir-rikorrent u trakk Bedford bin-numru ta' registrazzjoni CBB 158 misjuq mill-intimat, meta l-intimat baqa' hiereg minn fuq *stop sign* u baqa' diehel fil-vettura misjuqa mir-rikorrent, skond ma jirrizulta mid-Dok MT konsistenti fl-okkorrenza tal-Pulizija u skizz li gew annessi;

2. Illi b'konsegwenza ta' dan l-incident ir-rikorrent safa korrut serjament u baqa' dizabilitat b'mod permanenti, u dan skond ma jirrizulta miz-zewg certifikati medici rilaxxjati minn Mr. Karl German MS FRCS u l-Psikjatra Joseph Spiteri li gew annessi u mmarkati DOk MT 1 u MT 2 rispettivament;

3. Illi dan l-incident stradali sehh ghal ragunijiet unikament imputabbli lill-intimat minhabba li dan, fil-hin ta' l-incident, saq it-trakk in kwistjoni b'negligenza, traskuragni, imperizja u nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti tat-traffiku, u ma zammx *a proper lookout*, kif ser jirrizulta ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

4. Illi l-intimat tramite s-socjeta` assikuratrici tieghu Atlas Insurance plc accetta r-responsabilita` ghall-incident in kwistjoni u resaq 'l quddiem ghall-hlas tad-danni kagunati fil-vettura tar-rikorrent, izda ma resaqx 'l quddiem ghal-likwidazzjoni u hlas tad-danni li sofra r-rikorrent fuq il-persuna tieghu f'dan l-incident;

5. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza;

Ir-rikorrent talab lill-Qorti:

1. Tiddikjara lill-intimat unikament responsabbli ghall-incident stradali li sehh fil-11 ta' April, 2006 ghall-habta ta' 7:50 a.m. fi Triq Alessandru, Birzebbugia bejn vettura Volkswagen Bora numru ta' registrazzjoni HBB 162 u t-trakk Bedford bin-numru ta' registrazzjoni CBB 158 u dan ghar-ragunijiet fuq premessi;

2. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent b'konsegwenza ta' dan l-incident stradali u l-korriment konsegwenzjali, u dana okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna lill-intimat biex ihallas lir-rikorrent id-danni kollha hekk likwidati.

Bl-ispejjez komprizi dawk ta' l-ittra ufficjali tas-7 ta' Novembru, 2007 u ta' l-ittra ufficcjali li giet prezentata kontestwalment kontra l-intimat li gie ingunt ghas-subizzjoni.

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti prezentati mir-rikorrent.

B. RISPOSTA:

Rat ir-risposta ta' l-intimat li permezz taghha espona:

1. L-intimat diga accetta responsabilita` ghall-incident mertu ta' din il-kawza. Fil-fatt, ghamel *claim* mal-assikurazzjoni tieghu Atlas Insurance PCC Limited u ddelega lill-istess assikurazzjoni sabiex titratta hi mat-terz dwar l-incident, fejn l-istess assikurazzjoni diga hallset id-danni materjali subiti fil-vettura tar-rikorrent;

2. Dwar l-entita` tad-danni pretizi mir-rikorrent, dawn huma kontestati. In partikolari, huwa kontestat fejn ir-rikorrent qed jallega li konsegwenza ta' l-incident huwa garrab debilita` permanenti. Jispetta lir-rikorrent il-prova skond il-ligi li d-debilita` li jallega li garrab kienet konsegwenza diretta ta' l-incident u mhux relatata jew kagun ta' kondizzjoni medika li minnha r-rikorrent kien qed ibati qabel l-incident. Jekk jirrizulta li dan ta' l-ahhar huwa l-kaz, allura l-intimat mhux responsabbli ghad-danni tar-rikorrent;

3. Fi kwalunkwe kaz, l-intimat m'ghandux ibati spejjes gudizzjarji;

4. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mil-ligi.

Rat il-lista tax- xhieda prezentata mill-intimat.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

Semghet lix-xhieda bil-gurament.

Semghet l-abili difensuri.

Ikkunsidrat

C. PROVI:

Rat li fil-15 ta' Lulju, 2008 gew nominati Mr. Stephen Mattocks u Dr. Anton Grech.

Gie prezentat affidavit ta' George Spiteri fejn semma:

- Fil-11 ta' April, 2006 ghall-habta ta' 7:50 a.m. kien involut f'incident stradali fi Triq Alessandru, Birzebbugia, bejn vettura Volkswagen Bora numru ta' registrazzjoni HBB 162 misjuqa minnu u trakk Bedford bin-numru ta' registrazzjoni CBB 158 misjuq mill-intimat Raymond Fava;
- Kawza ta' l-incident baqa' b'debilita` permanenti;
- Jirrizulta li l-intimat u l-assikurazzjoni ammettew ir-responsabbilta` ghall-incident u sar il-hlas ghat-tiswija fuq il-vettura;
- Semma fid-dettall a fol 24 il-griehi li sofra, kif ukoll it-tobba li mar ghandhom;
- Qabel l-incident stradali ma kellux problemi f'sahhtu hlief ghal *slipped disk*;
- Fl-2003 kien jaqla' €700 fix-xahar;
- Illum mhux tajjeb ghax-xoghol;

Xehed Dr. Andrew Mercieca u esebixxa l-volum ta' l-isptar dwar ir-rikorrent.

Xehed il-Psikjatra Joseph Spiteri fejn semma li r-rikorrent huwa taht il-kura tieghu wara l-incident stradali li kellu, kawza li ghandu *depressed moods*, *poor mental state*, *amnesia*, *traumatic stress disorder* u *secondary depression*. Bhala dizabilita` qies 50% relazzjoni mal-abilita` sesswali u 25% kawza tas-*secondary depressive and personality changes* u wasal b'hekk ghal 75% disability. Qabel l-incident il-kundizzjoni psikjatrika tar-rikorrent kienet wahda stabbli.

Xehed il-konvenut Ray Fava u ikkonferma li ma jafx li r-rikorrent kien qed ibati minn xi haga qabel l-incident.

Rat ir-rapport ta' Mr. Stephen Mattocks fejn issemma:
"*He (George Spiteri) will need lifelong self catheterisation and regular monitoring of his renal function by repeat visits to the out patient department. He will also be more prone to recurrent urinary tract infections requiring antibiotic treatment. There is a possibility of renal failure in future. The erectile dysfunction is distressing both for him and his wife, particularly in view of the age of the patient*."

Rat ir-rapport ta' Dr. Anton Grech fejn issemma:
"*Mr. George Spiteri is suffering from Severe Depression secondary to the traffic accident and its consequences of April 2006*."

Rat ir-rapport komuni a fol 75 tal-process:
"*After we have assessed Mr. George Spiteri separately, and after we have discussed his case in length, we concluded that the combination of his Urological and Psychiatric Disabilities resulted in a Disability Percentage of 50%*."

D. KUNSIDERAZZJONIJIET:

<u>D1. Fatti tal-kaz:</u>

Illi fil-11 ta' April, 2006 b'Birzebbugia sehh incident stradali li kawza tieghu r-rikorrent sofra debilita` permanenti. Ir-responsabbilta` ta' l-incident giet ammessa mill-intimat ghalkemm ma hemmx qbil dwar il-*quantum*. Ir-rapport tal-konsulenti medici *ex-parte* tar-rikorrent iffissaw dan f'65% Dr. German waqt li 75% Dr. Spiteri, waqt li l-esperti nominati mill-Qorti Dr. Stephen Mattocks u Dr. Anton Grech f'rapport komuni ikkonkludew li r-rikorrent qed isofri minn "*the combination of his Urological and Psychiatric Disabilities resulted in a Disability Percentage of 50%*."

Fil-paragrafu 4 tar-rikors guramentat intqal:
"Illi l-intimat tramite s-socjeta` assikuratrici tieghu Atlas Insurance plc accetta r-responsabilita` ghall-incident in kwistjoni u resaq 'l quddiem ghall-hlas tad-danni kagunati fil-vettura tar-rikorrent, izda ma resaqx 'l quddiem ghal-

likwidazzjoni u hlas tad-danni li sofra r-rikorrent fuq il-persuna tieghu f'dan l-incident".

Ghalhekk il-Qorti m'ghandhiex ghalfejn tevalwa l-hsara fil-vettura.

D2. Lucrum cessans:

L-Artikolu 1045(1) tal-Kodici Civili [Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta] jistipula kif ghandhom jitqiesu d-danni:

"Il-hsara li l-persuna responsabbli ghandha twiegeb ghaliha, skond id-disposizzjonijiet ta' qabel, hija t-telf effettiv li l-eghmil taghha jkun gieb direttament lill-parti li tbati l-hsara, l-ispejjez li din il-parti setghet kellha taghmel minhabba l-hsara, it-telf tal-paga jew qligh iehor attwali, u t-telf ta' qligh li tbati 'l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-eghmil seta' jgib."

Ghalhekk il-Qorti ghandha l-obbligu li tezamina t-telf ta' qligh futur minhabba l-inkapacita`, it-telf ta' paga jew qligh iehor attwali li jinkorri fih id-danneggjat; u dak it-telf ta' qligh futur, ossia *lucrum cessans,* li d-danneggjat ikun prekluz li juzufruwixxi minnu minhabba l-event sinistru kawza ta' l-eghmil dirett tad-danneggjant.

D3. Multiplier:

Fis-sentenza ta' din il-Qorti kif presjeduta tal-10 ta' Mejju, 2005 fl-ismijiet **John u Laura konjugi Ransley vs Edward u Lydia konjugi Restall** - Citazz. Nru.: 154/02FS inghad:

"Hawnhekk ghandna fattur pjuttost diskrezzjonali. Il-metodu ta' likwidazzjoni tad-danni kien ghal zmien twil ibbazat fuq il-principji enuncjati fil-kawza **Butler vs Heard** deciza mill-Qorti tal-Appell Civili Superjuri fit-22 ta' Dicembru, 1967. F'dik il-kawza intqal li fid-determinazzjoni tal-*multiplier* wiehed irid jiehu in kunsiderazzjoni c-"*chances and changes of life*", b'mod li dan il-*multiplier* ma jwassalx lid-danneggjat li jiehu kumpens daqs li kieku baqa' jahdem sad-data li jirtira, izda l-figura tigi mnaqqsa biex b'hekk ikun ittiehed in kunsiderazzjoni l-fatt li l-persuna ddanneggjata setghet, fil-kors normali tal-hajja taghha, ma waslitx qawwija u shiha sa l-eta' tal-pensjoni.

Izda l-figura uzata ghall-iskop tal-*Multiplier* mhux dejjem inghatat l-istess tifsira, u lanqas ma dejjem gew uzati l-istess principji. Dan kien wassal biex il-Qorti tal-Kummerc fil-kawza **Lambert vs Buttigieg** deciza fit-18 ta' April, 1963 kienet qalet:
"f'din il-materja ta' *lucrum cessans* il-Qorti ghandha tipprocedi b'kawtela kbira peress li l-qliegh hu haga ta' possibilta' u mhux ta' certezza u jkun jista' jonqos minn mument ghall-iehor anke ghal kwalunkwe kawza materjali bhal mewt jew mard tad-danneggjat."

Fil-kawza fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit** deciza mill-Onor. Qorti ta' l-Appell Civili Superjuri fit-3 ta' Dicembru, 2004 intqal:
"Din il-Qorti hasbet fit-tul dwar din il-kwistjoni u jidhrilha li l-'*multiplier*' adottat mill-Qorti ta' l-ewwel grad huwa pjuttost eccessiv. Dan ghaliex fis-sistema generalment applikata f'kawzi ghar-rizarciment ta' danni l-ligi ma tghid xejn, ghal anqas kif inhi fil-prezent, dwar il-perjodu li ghandu jigi applikat ghal fini tal-'*multiplier*' u anqas u anqas ma tghid xejn dwar il-hajja lavorattiva tad-danneggat. Il-provvedimenti tal-Kodici Civili li jirrregolaw il-mod kif ghandhom jitqiesu d-danni jitkellmu b'mod specifiku dwar telf effettiv, konsistenti fi spejjes inkorsi minhabba l-hsara kagunata u it-telf ta' paga jew qligh iehor attwali. Dwar dawn il-Qorti ma ghandha ebda diskrezzjoni u ghandhom jigu rizarciti *in toto*. Izda fir-rigward ta' telf ta' qligh li dik il-persuna tbati 'l quddiem minhabba inkapacita` ghal dejjem, totali jew parzjali, is-subartikolu (2) tal-Artikolu 1045 tal-Kap 16 jiddisponi li "Is-somma li ghandha tigi moghtija ghal din l-inkapacita` tigi stabbilita mill-Qorti, wara li tqis ic-cirkostanzi tal-kaz, u, b'mod partikolari, ix-xorta u l-grad ta' inkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti li tbati l-hsara.

Hawn ghalhekk naraw element diskrezzjonali li qed jinghata lill-gudikant. Il-ligi ma tridx li l-kumpens ikun biss rizultat ta' ezercizzju matematiku – ghalkemm tali ezercizzju huwa wiehed siwi u jwassal ghal certa uniformita` fil-likwidazzjoni tad-danni kif effettivament gara wara s-sentenza ta' '**Buttler vs Heard**' – b'dana kollu l-

gudikant ghandu jzomm quddiem ghajnejh aspett aktar wiesa' tal-problema u fl-ammont li finalment jakkorda bhala danni ghal-telf futur – dawk li fil-gergo huma maghrufa bhala '*lucrum cessans*' - jipprova jimprimi sens ta' gustizzja billi mhux biss ihares lejn l-interessi tad-danneggat izda billi wkoll jittiehed in konsiderazzjoni dak li jkun kkawza d-dannu."

Il-*multiplier* adoperat varja u kien ta' 5 snin fil-kaz ta' persuna ta' 53 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004, ta' 15 fil-kaz ta' persuna ta' 22 sena **Butler vs Heard** App Civ Sup 22-Dec-1967, 15-il sena fuq persuna ta' 24 **Gauci vs Xuereb** PA 29-Ott-1970, ta' 18 fuq persuna ta' 28 sena **Camilleri vs Polidano** PA 1-Ott-1982, ta' 18 fil-kaz ta' persuna ta' 42 **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999, ta' 20 fil-kaz ta' persuna ta' 34 sena **Bugeja vs Agius** App Civ Sup 26-Lul-1991, ta' 20 fil-kaz ta' persuna ta' 33 sena **Dalmas vs Ghigo** App Civ Sup 5-Frar-1980, ta' 25 fil-kaz ta' persuna ta' 30 sena **Caruana vs Camilleri** App Civ Sup 27-Feb-2004, ta' 26 fil-kaz ta' persuna ta' 35 sena **Seisun vs Brincat** PA 29-Ott-1998, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 17 **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 26 **Grima vs Penza** PA 30-Gun-2004, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 23 sena **Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005, ta' 35 fil-kaz ta' persuna ta' 18 sena **Sammut vs Zammit** App Civ Sup 3-Dic-2004, ta' 36 fil-kaz ta' persuna ta' 20 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004.

Dan kollu juri li mhux dejjem ittiehdet l-istess linja ta' *Multiplier*. Zgur li ripetutament gie enfasizzat li s-sistema ta' *multiplier* kif koncepita ma tiehux in konsiderazzjoni l-aspettattiva tal-hajja lavorattiva fit-totalita` taghha [ara **Bugeja vs Agius** fuq imsemmija].

Il-Qorti thoss li hemm bzonn ta' certu uniformita` f'dan l-aspett li naturalment jghin biex wiehed ikun jaf minn qabel kriterji regolari. Huwa veru li kull kaz trid tarah ghalih izda li jkun hemm skeda li l-konsulenti legali u ditti ta' *insurance* ikunu jistghu jirreferu ghaliha tkun ta' utilita` kbira. Ghalhekk il-Qorti kif presjeduta sejra tuza c-*chart* hawn taht:

Eta' Vittma	***Multiplier***
	Massimu
0 - 15	35
16 - 20	33
21 - 25	30
26 - 30	27
31 - 35	22
36 - 40	18
41 - 45	14
46 - 50	11
51 - 55	8
56 +	6

Wara li l-Qorti qieset dawn il-fatturi, inkluz l-eta` tar-rikorrenti meta sar l-incident – 39 tqis li ghandha tadopera *multiplier* ta' 18 ghall-kaz in ezami.

<u>D4. Paga u gholi tal-hajja:</u>

Jinghad li fil-kors tal-kawza, trattazzjoni u noti r-rikorrent ghamel minn kollox biex izid l-ammont ta' dhul tieghu minn kien jidher fuq l-FS3. Diversi drabi l-Qorti kif presjeduta irriteniet hu li dak li ghandu japplika hija l-FS3 ghax altrimenti tkun komplici mal-parti biex tidhaq bil-Gvern fuq il-veracita` ta' l-FS3, haga li certament ma tridx taghmel, u ghalhekk jekk ir-rikorrent ma kienx jiddikjara l-ammont veraci jahti hu stess ghal dan.

Spiss li l-Qrati uzaw il-paga minima fejn ma kienx facli li l-Qorti tasal biex tistabbilixxi xi figura ohra. Izda fil-kaz in ezami ghandna r-rikorrent kien qed jaqla' salarju *gross average* ta' €700 fix-xahar u cioe` €8,400 fis-sena riferibbli ghas-sena bazi 2003. Normalment il-paga minima nazzjonali titla' b'€303.78 kull sena. Dan ifisser li kull sena l-paga kienet ser tizdied b'€303.78 ghal 18-il sena [u jekk wiehed jiehu l-medja, dan ifisser il-medja tas-salarju fid-data ta' l-incident (€8,400) u dak ta' l-ahhar salarju (€5,468.04 + €8,400 = €13,868.04) ossia €8,400 + €13,868.04 / 2 = €11,134.02] u <u>jwassal ghal €11,134.02</u>.

D5. Dizabilita`:

Hawnhekk il-Qorti trid tqis il-persentagg ta’ dizabilita` li ssofri l-vittma bhala konsegwenza ta’ l-incident, b’mod li tqis in-nuqqas fl-*individual industrial efficiency* ta’ l-attur. Infatti, kif gie ritenut f’**Butler vs Heard**:
“Dak li jrid jigi stabbilit ma huwiex il-grad ta’ inkapacita` f’sens purament mediku, izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat. Ir-riduzzjoni effettiva tal-qligh tista’ ma tikkorrispondix mal-grad ta’ menomazzjoni fizika tad-danneggjat kalkolat mit-tabib.”
Ara f’dan is-sens ukoll is-sentenza fl-ismijiet **Joseph Abela vs Martin Spagnol**, deciza fit-30 ta’ Marzu 1993 (1098/89JSP) per Imhallef J. Said Pullicino; u **Xuereb vs Spalding *et***, deciza mill-Prim’Awla, Imhallef J. R. Micallef, fl-10 ta’ Lulju 2003, Citazz. Nru. 1857/01JRM, pagna 8 *et*; u tezi “*Quantum of damages in Injury Claims*”, Carmel A. Agius – *The method of assessing the degree of the incapacity caused*, pagna 125.

Kif inghad mill-Prim’Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta’ Jannar 1973 fil-kawza **Borg *pro et noe* vs Muscat**:
“l-iskop tal-hlas tad-danni huwa dak li terga’ tpoggi lil min ikun soffrihom fil-posizzjoni daqs li kieku huwa ma gralu xejn”
U ghalhekk il-principju applikabbli huwa *restitutio in integrum*.

Fil-kawza fl-ismijiet **Paul Debono vs Malta Drydocks** (Cit. Nru. 747/96PS), deciza fis-27 ta’ April 2005 mill-Prim’Awla tal-Qorti Civili per Imhallef Philip Sciberras, inghad:
“Id-determinazzjoni tal-kwantum tar-rizarciment hi certament fis-sistema legali taghna ispirata mir-regola stabbilita fl-Artikolu 1045 tal-Kodici Civili. Fir-rigward tal-*lucrum cessans* dan jinvolvi t-telf ta’ qliegh futur minhabba l-inkapacita`. Il-ligi mbaghad thalli fid-diskrezzjoni tal-Qorti biex, valjati c-cirkustanzi tal-kaz, ix-xorta u grad ta’ linkapacita`, u l-kondizzjoni tal-parti danneggjata, tistabbilixxi s-somma rizarcitorja. Innegabilment, pero`, il-metodu ta’ din il-valutazzjoni tad-dannu lill-persuna minn dejjem ikkostitwiet il-problema l-aktar spinuza, kif hekk

jirrizulta minn semplici raffront tad-diversi decizjonijiet in materja."

Issa, hu car ukoll li a bazi tal-ligi taghna kwantifikazzjoni tad-danni bil-fors tibqa' f'latudini wiesgha u diskrezzjonali tenut kont tac-cirkostanzi kollha tal-kaz, u ghalkemm jezistu principji dawn certament ma humiex assoluti (ara f'dan is-sens **Bottone vs Saliba** pagna 9; u **Joseph Borg vs Dr. Arturo Valenzia *nomine***, Prim'Awla, 9 ta' Gunju 1972; u **Bugeja vs Borg**, Prim'Awla tal-Qorti Civili, 11 ta' Mejju 1983).

It-**Torrente** fil-ktieb tieghu *Manuale di Diritto Privato*, 11 Ed. pag. 652 jikteb:
"*la valutazione del danno puo` essere particolarmente laboriosa; basti pensare alla determinazione del risarcimento dovuto per danni arrecati alla persona. E` giusto, pertanto, che al giudice sia attribuito in materia in quando le parti non riescano a trovare un accordo diretto, un ampio potere equitativo*";

Personal injuries huma normalment klassifikati fi tliet kategoriji u cioe` :
a) *total wreck cases* fejn tirrizulta inkapacita` kompleta ghax-xoghol (eg. *severe brain injury*),
b) *partial wreck cases* fejn il-persuna kollha tkun affettwata izda b'differenza mill-kategorija precedenti tibqa' l-kapacita` li tahdem u tgawdi l-hajja (eg. *brain injuries resulting in personality change and multiple injuries with grave disfigurement*),
c) telf ta' partijiet specifici tal-gisem.

Inoltre kif intqal fis-sentenza **Peter Sultana vs Anthony Abela Caruana**, Appell Civili, 15 ta' Jannar 2002:
"Ma hemmx ghalfejn jinghad li d-debilita` permanenti ma kienx necessarju li tkun wahda fizika li timmenoma persuna fil-possibiltajiet tieghu ta' xoghol minhabba limitazzjoni fil-funzjoni ta' xi organu. Setghet ukoll tkun debilita` psikika li timmanifesta ruhha f'kundizzjoni li negattivament tinfluwenza l-kapacita` ghax-xoghol ta' l-individwu... "

Principju iehor ta’ importanza kardinali hu dak li hareg minn dak fuq kwotat f’**Butler vs Heard** fejn inghad:
“izda l-effett li l-hsara personali ghandha fuq il-qligh tad-danneggjat.”

Huwa logiku li telf ta’ subgha ghal persuna normali huwa kaz differenti minn telf tieghu ghal pjanista; bl-istess mod, telf ta’ ghajnejn ghal pilota huwa aktar serju ghal skop ta’ *lucrum cessans* minn telf f’kaz ta’ persuna normali.

Peress li r-rikorrent uza sistema li l-Qorti ma tistax taqbel maghha fil-kalkolu tal-*multiple injuries* maghmula mill-esperti *ex-parte* tar-rikorrent, il-Qorti sejra tispjega kif din suppost inhadmet. Dan pero` hu ezercizzju pjuttost akkademiku minhabba li fil-kaz in ezami gja hemm rapport ta’ esperti li flimkien meta qiesu fl-imkien il-*urological and pschiatric disabilities* waslu ghal persentagg ta’ dizabilita` ta’ 50%. Ebda parti ma insistiet ghall-hatra ta’ esperti addizzjonali u ghalkemm saru diversi trattazzjonijiet u notamenti l-Qorti ma thossx li ghandha tvarja r-rapport peritali f’dan il-kaz.

Rigward il-komputazzjoni f’kaz ta’ *multiple injuries* u s-sistema li jintuza biex jinhadem jinghad li :

Lord Justice Morris, fil-kawza **Scott vs Musial**, stqarr:
“*The fixation of damages is so largely a matter of opinion or of impression that differences of calculation or assessment are to be expected. There is to some extent an exercise of judicial discretion*.”

L-awtur **Munkman** fil-ktieb tieghu *Damages for personal injuries and Death* jispecifika li:
“One method of assessment is to consider the sort of figure awarded for total incapacity, and estimate how far the case falls *short of total incapacity; another approach is to see how the disability compares with the loss of a leg or other limb*.”

Fil-kawza deciza minn din il-Qorti, per Imhallef G. Valenzia fit-30 ta’ April 2001, fl-ismijiet **Joseph Bartolo *et* vs George Zammit**, il-Qorti ghaddet id-dizabililta` relativa

ghan-nuqqas ta' toghma u xamm (20%), *post concussional syndrome* (5%), possibbilta` epilepsija (9%), telf ta' vista (12%) u *disfigurement* (2%), total ta' 48%. Fis-sentenza **Saviour Sammut *et* vs Robert Demanuele**, 326/98GV deciza fit-12 ta' Lulju 2002 per Imhallef G. Valenzia, il-Qorti wkoll ghaddet flimkien it-18% riferibbli ghall-ksur fin-naha tal-lemin tal-*pelvis* mal-20% tan-nuqqas fil-vista u waslet li t-38% jirrapprezenta grad ta' inkapacita` li jirrispekkja telf ta' indipendenza konsegwenti ghal danni li l-attrici sofriet fil-vista u f'riglejha.

Fis-sentenza **Paul Bottone *et noe* vs Rita Saliba *et***, deciza fis-7 ta' Jannar 2003 mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, Imhallef Ray Pace, f'pagna 15 inghad:
"Illi l-kwistjoni li jifdal hija jekk dawn iz-zewg persentaggi ta' dizabilita` fizika (8%) u dik psikologika (21.42%) ghandhox jinghaddu flimkien biex jirrizulta persentagg wiehed jew jekk jittehidx *average*. Din il-Qorti taghzel li ma tghoddx iz-zewg persentaggi flimkien imma li taghti persentagg wiehed li jikkomprendi t-tnejn u fil-kaz odjern thoss li l-persentagg ta' dizabilita` permanenti ghandu jkun ta' 25%."

Fil-kawza fl-ismijiet **Xuereb vs Spalding *et***, deciza mill-Prim'Awla, Imhallef J. R. Micallef, fl-10 ta' Lulju 2003, Citazz. Nru. 1857/01JRM, il-percentwali ta' dizabilita` stabbilit mill-Qorti kien dak *weighted* f'percentwali globali.

Fil-kawza fl-ismijiet **Maria Debono vs Andrew Vaswani**, Citazz. Nru. 48/94, deciza fit-3 ta' ottubru 2003 mill-Qorti Civili Prim'Awla, per Imhallef Philip Sciberras, fir-relazzjoni peritali kien intqal li l-persentagg ta' dizabilita` ta' 18% ta' snien jew xedaq kien gie assommat ma' dak ta' l-24% ghal griehi fil-wicc skond l-espert dentali u b'hekk lahhaq 43%. Hawn il-Qorti f'pagna 8 qalet:
"Sewwa irrilevat l-attrici fin-Nota responsiva ta' sottomissjonijiet taghha (fol. 83) illi z-zewg esperti ma ghamlu l-ebda "*overlapping*" billi l-wiehed (Dr. Zammit Maempel) "eskluda kwalunkwe konsiderazzjoni ta' snien jew xedaq" fl-evalwazzjoni tieghu, mentri l-iehor (Prof.

Portelli) attribwixxa percentwali ta' dizabilita` "li jkopri biss il-wicc;""

Ghalhekk jidher li minhabba diskezzjoni mhollija f'idejn il-gudikanti, diversi qrati u awtoritajiet taw sistemi diversi ta' kif jinhadem il-valur kombinat meta l-vittma tbati minn diversi persentaggi ta' dizabilita` relativi ghal diversi *injuries* jew *impairment ratings*.

Il-Qorti trid tezamina l-aspett ta' *Lucrum Cessans* u *Combined Values* meta tigi biex tistabbilixxi l-persentagg ta' dizabilita` totali ta' persuna jekk bhala kawza ta' l-incident ikunu irrizultaw diversi *injuries* (*impairment ratings*). Infatti wara li jgu stabbiliti l-*impairment ratings* ghall-kundizzjonijiet kollha kawza ta' l-incident, fil-fehma tal-Qorti kif presjeduta ma tasalx ghal percentagg ta' disabilita` billi tghodd l-*impairment ratings* f'daqqa, izda billi tuza l-formula taht imsemmija. Din hi bazata fuq il-principju tal-"*whole person impairment*" u li tghaqqad flimkien id-diversi *ratings* kif modifikati, tibda bl-akbar u tahdem it-tieni fuq ir-rimanenti; u tibqa' dejjem miexi hekk.

Dan iwassal ghall-applikazzjoni tal-formula segwenti:
Valur kombinat ta' A u B = A + B (1 - A/100) irrontondat ghall-aktar *integer* vicin. Bl-istess mod jekk ikun hemm *impairment ratings* ohra, dawn jigu mahdumin bl-istess sistema, u cioe` billi tapplika l-persentagg fuq ir-*remaining capacity*.

Mir-rapport mediku ta' Mr. Mattocks u Dr. Anton Grech jirrizulta li d-dizabilita` hija ta' 50% .

<u>D6. Lump Sum Payment:</u>
L-ammont dovut ikun irid jitnaqqas minhabba l-*lump sum payment* b'ammont ekwivalenti ghal 20% meta jkunu ghadda zmien qasir mill-event damnuz u s-sentenza finali [**Scicluna vs Meilaq** PA 16 ta' Lulju, 2001]. Fil-kawza **Caruana vs Camilleri** PA 5 ta' Ottubru, 1993 il-Qorti hasset li minn dan ghandu jonqos xi 2% ghal kull sena ta' dewmien. Gie wkoll propost li m'ghandux awtomatikament jitnaqqas skond kemm iddum il-kawza:

"jekk id-danneggant ma jkollux htija fid-dewmien tal-kawza, m'ghandux ikun hemm tnaqqis fil-*lump sum deduction*" – **Agius vs Fenech** 29 ta' Ottubru, 2003. "

Fil-kawza **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004 is-somma giet ridotta bi 18% ghax kienu ghaddew tliet snin, waqt li fil-kawzi **Spiteri vs Zammit Tabona** App Civ Sup 16-Mar-1999 u **Caruana A vs Camilleri O** App Civ Sup 27-Frar-2004, minhabba li ghaddew 8 snin tnaqqas b'10%. 10% gie mnaqqas ukoll fil-kawza **Galea vs Piscopo** PA 3-Ott-2003, 5% f'**Scicluna vs Meilaq** PA 16-Lul-2001 u 0% fil-kawzi **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999 meta ghaddew 15-il sena, f'**Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005 meta ghaddew 17-il sena, u **Schembri vs Caruana** Kum 20-Apr-1990 meta ghaddew 19-il sena.

Izda ghall-kaz in ezami l-incident gara fil-11 ta' April, 2006 u s-sentenza qed tinghata llum. Fil-fehma tal-Qorti jrid ikun hemm tnaqqis ta' 13%.

D7. Likwidazzjoni ta' l-ammont ta' lucrum cessans:

Ghalhekk il-Qorti trid issa tillikwida l-ammont dovut.

I. Il-qligh medju annwali ta' l-attur [€8,400] inkluz l-gholi tal-hajja jammonta ghal €11,134.02.

II. Irid jitqies *multiplier* ta' 18. Dan igib l-ammont ta' €200,412.36;

III. il-Qorti trid tqis il-grad ta' disabilita` li f'dan il-kaz hu ta' 50% u ghalhekk jammonta ghal €100,206.18;

IV. wara jrid jitnaqqas 13% tal-*lump sum payment* u dan iwassal ghal bilanc ta' €87,179.38;

D8. Damnum emergens:

Kawza ta' l-incident ir-rikorrenti kellu hsara fil-karozza, ta' liema hsarat skond ir-raba' paragrafu tar-rikors guramentat, l-intimat tramite s-socjeta` assikuratrici tieghu Atlas Insurance p.l.c. accetta r-responsabbilta` ghall-incident u jirrizulta wkoll li l-assikurazzjoni diga hallset ta' dawn id-danni kif imsemmi fir-risposta guramentata fl-ewwel paragrafu.

Jibqa' pero dovut ta' *damnum emergens* is-somma ta' €465, spejjez dwar tobba u medicini li l-Qorti thoss li huma gustifikati.

Ghalhekk meta tghodd l-ammont dovut bhala *Lucrum Cessans* ma' dak dovut bhala *Damnum Emergens*, dan iwassal ghall-ammont ta' €87,644.38.

Dan kollu jista' jigi facilitat permezz ta' uzu ta' "*Excel"* billi tintuza l-formola hawn taht:

Basic pay	B	8400
Multiplier	M	18
Lump sum payment	L	13
Dizabilita`	D	50%
Gholi tal-hajja	G	303.78
Amount due		€87,644.38

E. KONKLUZJONIJIET:

Ghal dawn il-motivi riferibbilment ghall-ewwel eccezzjoni tad-danni materjali dwar il-vettura tifhem li l-hlas fil-fatt, izda dejjem kien fadal il-hlas riferibbli ghal *damnum emergens* in kwantu danni li jirrigwardaw tobba u medicini.

Dwar l-ammont ta' danni u *lucrum cessans* li kien kontestat, il-Qorti tiffissa s-somma fl-ammont ta' €87,644.38.

Tichad l-eccezzjoni dwar id-debilita` permanenti inkluz li r-rikorrent gja kien isofri minn kundizzjoni medika precedentement.

Dwar it-tielet eccezzjoni li l-intimat m'ghandux ibati l-ispejjez gudizzjarji din hi michuda *stante* li ma jirrizultax li saret xi offerta mill-intimat f'somma vicina ta' l-ammont likwidat u anqas ma sar ebda depozitu ta' l-istess.

Tiddikjara lill-intimat unikament responsabbli ghall-incident stradali li sehh fil-11 ta' April, 2006 ghall-habta ta' 7:50 a.m. fi Triq Alessandru, Birzebbugia bejn vettura Volkswagen Bora numru ta' registrazzjoni HBB 162 u t-trakk Bedford bin-numru ta' registrazzjoni CBB 158.

Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent b'konsegwenza ta' dan l-incident stradali u l-korriment konsegwenzjali fl-ammont ta' €87,644.38.

Tikkundanna lill-intimat biex ihallas lir-rikorrent id-danni kollha hekk likwidati.

Bl-ispejjez kontra l-intimat.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------